

УДК 330.341.1

Гук О.В.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту**Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»***Дейнека О.С.***студент**Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»***Лєксін Р.І.***студент**Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

INNOVATIVE POTENTIAL AS A TOOL OF ENTERPRISE SUPPORT INNOVATION

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено аналізу основних елементів інноваційного розвитку підприємства. Розкрито сутність та значущість поняття «інноваційний потенціал», його складники, їх взаємозв'язок. Розглянуто динаміку інноваційної активності промислових підприємств. Розкрито проблематику забезпечення інноваційного розвитку підприємства в сучасних умовах ринку.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток, інноваційний потенціал, управління інноваційною діяльністю, інноваційна активність підприємств.

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена анализу основных элементов инновационного развития предприятия. Раскрыты сущность и значимость понятия «инновационный потенциал», его составляющие, их взаимосвязь. Рассмотрена динамика активности промышленных предприятий. Раскрыта проблематика обеспечения инновационного развития предприятия в современных условиях рынка.

Ключевые слова: инновации, инновационное развитие, инновационный потенциал, управление инновационной деятельностью, инновационная активность предприятий.

ANNOTATION

This article analyzes the main elements of the innovation enterprise. The article reveals the essence and significance of such concepts as innovation capacity. Given the dynamics of innovation active enterprises. Solved problems providing innovative development company in today's market conditions.

Keywords: innovations, innovative development, innovative potential, innovation management, innovative activity of enterprises.

Постановка проблеми. У сучасних умовах функціонування світової економічної системи наявність інноваційного потенціалу на вітчизняних підприємствах сприяє їх інноваційному розвитку та переходу України на інноваційний тип розвитку. Для подолання кризових явищ підприємствам доцільно здійснювати управління інноваційним потенціалом, використання наукомісткої продукції на міжнародному ринку, що, своєю чергою, сприятиме інноваційним процесам та інноваційній активності. У зв'язку із цим тематика статті є

актуальною і представляє значний науковий і практичний інтерес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема управління інноваційною діяльністю вітчизняних підприємств у сучасних умовах ведення бізнесу приділяється досить багато уваги. Найбільш ґрунтовно досліджені проблеми формування та управління інноваційним потенціалом у працях таких вітчизняних учених, як: Гурочкіна В.В., Шилова О.Ю., Фролова З.В., Янковець Т.М., Кривич Я.М., Краснокутська Н.С., Яковець Ю.В. та ін. [1–7].

Віддаючи належне значущості наукових надбань вітчизняних та закордонних учених, слід зазначити, що недостатньо вивченими залишаються питання взаємопроникнення складників потенціалу підприємства, що впливають на розвиток його інноваційного потенціалу.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Вирішенню питання координації тактики та стратегії інноваційної діяльності сприяє подальше вдосконалення теоретичного складника управління інноваційним потенціалом підприємств, що пов'язує специфіку внутрішнього та зовнішнього середовища суб'єкта господарювання з перспективами його інноваційного розвитку, яке є результатом дії чинників макросередовища.

Мета статті полягає в уточненні поняття інноваційного потенціалу підприємства, а також розвитку теоретичних основ управління інноваційним потенціалом як інструмента інноваційного розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «потенціал» походить від латинського слова *potentia*, що означає силу, міць, можливість, здатність, наявну в прихованому вигляді і здатну проявитися за певних умов. У більш широкому сенсі потенціал – це сукупність наявних факторів, які можуть бути використані і

приведені в дію для досягнення певної мети чи результату. Потенціал може бути явним чи прихованим, використовуваним або не використовуваним [1, с. 226].

Відповідно до енциклопедичного визначення, інновація – це кінцевий результат інноваційної діяльності, що одержав утілення у вигляді нового або вдосконаленого продукту, впровадженого на ринку, нового або вдосконаленого технологічного процесу, втіленого в практичній діяльності або в новому підході до соціальних послуг [4].

У загальному вигляді під інноваційним потенціалом найчастіше розуміють сукупність усіх наявних матеріальних і нематеріальних активів підприємства, що використовуються в процесі здійснення інноваційної діяльності [2, с. 52].

Інноваційний потенціал є сукупністю інноваційних ресурсів. Їх реалізація сприяє покращенню й оптимізації виробництва, дає можливість упроваджувати та створювати інновації для досягнення стратегічних конкурентних переваг підприємства. Таким чином, забезпечується його поступальний розвиток. Отже, інноваційний потенціал, з одного боку, інтегрує в собі ресурси, з іншого – дає поштовх до їх розвитку в подальшому [3].

В іншому трактуванні потенціал є більшим, ніж ресурси, за допомогою яких відбувається його реалізація. Однак не всі підприємства повною мірою використовують власні ресурси, що, своєю чергою, не сприяє реалізації їх потенціалу (а в деяких випадках за наявності однакової кількості ресурсів матимуть різні рівні потенціалу, у тому числі за рахунок упровадження новацій). Виходячи із цього, ресурси – це необхідна, але недостатня умова реалізації потенціалу, які існують незалежно від суб'єктів економічної діяльності, а потенціал окремого підприємства невід'ємний від суб'єктів діяльності [5, с. 40–41].

Іншим необхідним елементом інноваційного потенціалу повинні бути методи ефективного управління підприємством для реалізації своєї місії, а також системи цілей тактичного та стратегічного характеру. Однак наявність лише цього компонента не свідчить про наявність і можливості реалізації інноваційного потенціалу підприємства, оскільки необхідно мати не лише інструменти впливу, але й ресурси, що використовуватимуться як підґрунтя для прийняття управлінських рішень, тобто методи управління також є необхідним, але недостатнім елементом потенціалу підприємства. Включення в інноваційний потенціал підприємства можливостей окремого члена колективу є доцільним, оскільки кінцева реалізація поставлених цілей за допомогою наявних методів управління і за наявності обмеженої кількості ресурсів стає можливою лише за умови повного виконання своїх обов'язків усіма працівниками підприємства незалежно від їхнього місця і ролі у виробничому або інноваційному процесі [6, с. 222].

Спільними основними складниками потенціалу та інноваційного потенціалу підприємства є фінансовий, виробничо-технологічний, економічний, науково-технічний і кадровий потенціал [7]. Інноваційний потенціал необхідно розглядати як сукупність трьох компонентів, одним з яких є ресурси. Якщо розглядати складники загального потенціалу підприємства, то головними складниками ресурсів є фінансовий потенціал (фінансові ресурси) та кадровий потенціал (трудова ресурси). Крім того, можливості кожного члена трудового колективу підприємства ефективно виконувати свої посадові обов'язки є компонентою науково-технічного потенціалу. Тобто має місце взаємопроникнення складників потенціалу підприємства, що накладає відбиток на розвиток сутності поняття «інноваційний потенціал підприємства» [6, с. 222].

Загальну схему взаємодії потенціалу та інноваційного потенціалу наведено на рис. 1.

Рис. 1. Взаємопроникнення складників потенціалу підприємства, що впливають на розвиток інноваційного потенціалу підприємства

Джерело: систематизовано авторами на основі [6]

Потенціал – це не просто показник, що характеризує стан системи, а категорія, що одночасно розкриває сутність методологічних основ реальних процесів та явищ. Саме такий підхід дає можливість адекватно відобразити не тільки ту або іншу ситуацію, ті або інші відносини, але й процеси, тенденції їхнього розвитку і, таким чином, ефективність функціонування економічної системи в цілому [8].

Від інноваційного потенціалу залежить вибір певної стратегії інноваційного розвитку. Якщо у підприємства є всі необхідні ресурси, то підприємство може піти шляхом стратегії лідера, розробляючи й упроваджуючи принципово нові або базисні інновації. Якщо можливості під-

приємства обмежені, то краще їх нарощувати й обирати стратегію послідовника, тобто реалізувати поліпшуючі технології.

Але враховуючи сучасні умови ринку, коли економічне зростання здебільшого залежить від здатності генерувати високу інноваційну активність, поняття інноваційного потенціалу підприємства, на нашу думку, варто трішки розширити.

Сьогодні під час вибору конкретної стратегії недостатньо обмежуватися оцінкою та підрахунком факторів лише тільки інноваційної сфери. У даний час такий підхід є малоефективним. Причиною тому є різке скорочення строку життя інновацій, що викликає підвищення інтенсивності появи на ринку все нових і нових товарів і послуг. Практично щоденне відновлення асортиментних рядів на окремих товарних ринках приводить до того, що інноваційні товари, або сьогоднішні новинки, уже завтра такими не є. На зміну їм приходять інші інновації. У виробництві за таких умов нові технології дуже швидко стають поточними або навіть застарілими продуктами. Тому сьогодні під час розробки стратегій інноваційного розвитку та визначенні інноваційного потенціалу підприємства варто оцінювати не тільки можливості інноваційної сфери, але й аналізувати достатність ресурсів для поточного виробництва інноваційного товару. Мається на увазі проблема одночасного фінансово-економічного забезпечення виробництва нещодавно створених інновацій, або наявних продуктів, і розвитку нових.

Таким чином, під інноваційним потенціалом підприємства в сучасних умовах варто розуміти його максимальні можливості генерувати високу інноваційну активність.

Доцільно буде розглянути інноваційну діяльність промислових підприємств України за останні роки.

За даними Державної служби статистики України, інноваційною діяльністю у промисловості в 2013 р. займалися 1 715 підприємств, а впровадженням інновацій – 1 312 (рис. 2).

Рис. 2. Динаміка інноваційної активності промислових підприємств України в 2013–2015 рр.
Джерело: побудовано авторами за [9]

Із рис. 2 видно, що інноваційна активність промислових підприємств іде на спад, що негативно впливає на розвиток інноваційної діяльності в Україні. У 2015 р. кількість підприємств, що займалися інноваційною діяльністю, становила 824, що на 52% нижче показника 2013 р., а кількість підприємств, що впровадили інновації, – 723, що на 45% нижче показника 2013 р. Дані показники відображають проблему, яка існує нині в економіці України й яку потрібно вирішувати підприємствам, які зорієнтовані на інноваційний шлях у розвитку своєї діяльності.

Слабкими ланками в розвитку інноваційного потенціалу підприємств України є [10, с. 115]:

1. Відсутність ефективного організаційно-економічного механізму управління.

2. Нестача фінансових коштів, що зумовлює пошук джерел фінансування та раціонального використання наявних за рахунок обґрунтованості вибору перспективних напрямів інноваційної діяльності підприємств.

3. Відсутність методики комплексного оцінювання інноваційного потенціалу підприємств.

4. Необхідність систематичного технологічного переоснащення виробництва сучасним обладнанням.

5. Підвищена ризикованість, зумовлена високою невизначеністю результату.

6. Неefективна робота маркетингової служби.

7. Недосконалість мотивації персоналу, враховуючи підвищену значущість окремих фахівців.

Перспективний розвиток інноваційної діяльності не можливий без підвищення інноваційної активності підприємств. Інноваційна діяльність має розглядатися як використання науково-технічного та інтелектуального потенціалу в господарській діяльності для створення нових конкурентоспроможних товарів та послуг.

Висновки. У процесі аналізу інноваційного потенціалу вітчизняних підприємств була з'ясована вся складність даного процесу, що пов'язана з труднощами в об'єктивності вимірювання складників інноваційного потенціалу підприємства. Перспективами подальших досліджень є підвищення рівня інноваційної активності у сфері малого та середнього бізнесу, збільшення частки інноваційної продукції, що, своєю чергою, потребує залучення фінансових і кадрових ресурсів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Фролова З.В. Аналіз інноваційного потенціалу як інструмент формування стратегії розвитку підприємства / З.В. Фролова // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2013. – № 1. – Т. 3. – С. 225–228.
2. Гурочкіна В.В. Інноваційний потенціал підприємства: сутність та система захисту / В.В. Гурочкіна // Економіка: реалії часу. – 2015. – № 5(21). – С. 51–57.

3. Янковець Т.М. Обґрунтування взаємозв'язку стратегічного управління підприємством й інноваційного його розвитку / Т.М. Янковець // Проблеми науки. – 2009. – № 6. – С. 26–32.
4. Яковець Ю.В. Теория и механизм инноваций в рыночной экономике / Ю.В. Яковець. – М. : Межд. фонд Н.Д. Кондратьева. – 2008. – 255 с.
5. Кривич Я.М. Управління інноваційним потенціалом банку : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.08 / Я.М. Кривич. – Суми : ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ». – 2010. – 282 с.
6. Шилова О.Ю. Інноваційний потенціал підприємства: сутність і механізм управління / О.Ю. Шилова, Є.С. Чермошенцева // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2012. – № 1. – С. 220–227.
7. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства як об'єкт управління в перебігу еволюції теорії стратегічного управління / Н.С. Краснокутська // Вісник СумДУ. Серія «Економіка». – 2009. – № 1. – С. 169–177.
8. Онишко С.В. Фінансовий потенціал інноваційного розвитку економіки / С.В. Онишко // Фінанси України. – 2003. – № 6. – С. 67–74.
9. Інноваційна діяльність промислових підприємств України (2013-2015 рр.) / Публікація документів Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm.
10. Романова Т.В. Шляхи підвищення інноваційної активності промислових підприємств України / Т.В. Романова, Л.О. Іванець // Ефективна економіка. – 2015. – № 1.